

GREETINGS. FORMS OF ADDRESS. ADDRESSING – WHICH IS WHICH?

Anca Lorena Sacaliș

PhD Student, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: This paper examines the concepts of "greetings", "forms of address" and "addressing" in the works of three Romanian linguists. It focuses on showing the inappropriate or at least ambiguous view they have upon the meaning of these concepts and the examples they give in order to illustrate them. Some of the authors define greetings and then give forms of address as example and vice-versa. Others assign the same meaning for both of these concepts. There is also a view which place addressing and greetings on the same level of understanding. Moreover, there is a vague limit between expressive forms of addressing (expressing apologies, felicitations, gratitude and complaints) and descriptive nouns. Therefore, there is an acute need for these concepts to be clearly separated and defined. At the end of the work, there is a solution meant to cast away ambiguousness and to delimit the margins of meaning and the appropriate examples for each of these three concepts.

Keywords: greetings, forms of address, addressing, discourse analysis, appellatives.

1. Preliminarii

Fiecare domeniu sau subdomeniu științific operează cu un inventar terminologic specific. Pe lângă calchierăa unor termeni din literatura de specialitate a școlilor de lingvistică din străinătate sau introducerea unor neologisme, în achiziția acestui ansamblu de termeni și concepte operaționale, se apelează deseori la preluarea și la revalorificarea unor cuvinte uzuale. Această modalitate presupune un transfer de sens dinspre un domeniu științific determinat spre un anumit termen care, ulterior, va servi la conceptualizarea disciplinei. Astfel, structura internă a unor asemenea noțiuni implică reducerea sau extinderea sensului comun și adaptarea la nevoile de designare ale sferei științifice puse în discuție.

Conotațiile pe care le comportă un termen într-un text științific trebuie supuse rigorilor stilului sub egida căruia stă. Încorsetarea denotativă e o consecință imediată, în

condițiile în care obiectivitatea, precizia, claritatea termenilor sunt condiții *sine-qua-non*, a căror lipsă destabilizează receptarea adecvată a textelor științifice. Cu privire la aceasta, Ion Coteanu menționează că raportul formă-conținut-stil funcțional se poate discuta în limitele elasticității și, mai specific, preciziei limbajului: „în principiu, cu cât conținutul este mai vag, mai elastic, mai pasibil de elaborări individuale, cu atât poate fi exprimat mai variat și cu cât este mai limitat, mai strâns legat de ceea ce știm în mod pozitiv despre un obiect, un fenomen, o relație, cu atât redarea lui este încorsetată de necesitatea unei formulări riguroase” (1973: 47). Limitele relative ale elasticității unui limbaj științific variază în funcție de domeniul de activitate pe care îl descrie.

Analiza discursului oral, mai precis al formei sale dialogale, privește, din perspectivă psihosociolingvistică, întreaga succesiune de replici și elemente para- și nonverbale care îl alcătuiesc, elemente încadrate într-un context singular și irepetabil. Ancorat puternic în sociolingvistică și pragmatică, ca frontieră lingvistică de inițiere și de încheiere a unui dialog, salutul în limba română este analizat în legătură directă sau cel puțin colaterală cu termeni precum „formulă de salut”, „formulă de adresare”, respectiv „adresare”. Consultând literatura de specialitate, constatăm deseori o utilizare improprie, de cele mai multe ori ambiguă, a acestor trei structuri lingvistice și, pentru aceasta, am socotit a fi necesară reconsiderarea definițiilor și a exemplelor, în raport cu alte lucrări care oferă o perspectivă mai limpede a diferențelor de semnificație, care există și nu pot fi omise.

2. Identificarea și analiza problemelor

2.1. Formule de adresare = formule de salut¹

Una dintre direcțiile de interpretare a conceptelor de „formulă de salut”, respectiv „formulă de adresare” este aceea de a trasa o linie de egalitate între ele sau, cel puțin, de a suprapune aproape în totalitate realitățile lingvistice pe care acestea le desemnează.

În general, lucrările de specialitate care uzează de terminologia amintită nu definesc în prealabil conceptele cu care operează, ci tendința foarte răspândită este aceea de a miza pe simțul comun al vorbitorului nativ, pe punctul de vedere natural și experiența obișnuită a vorbitorului, cu atât mai mult cu cât se face trimiterea către o realitate atât de des întâlnită precum este salutul. Inexactitatea și lipsa unei delimitări pot duce la

¹Apelăm la o reprezentare de tip matematic pentru a evidenția sintetic raportul de egalitate pe care autorii îl percep între aceste două concepte.

inconsecvențe, pe care un text științific, prin natura sa și prin tipul de receptor căruia i se adresează, trebuie să le evite în totalitate.

Ana-Maria Stoica publică, în *Studii și cercetări lingvistice*, un articol referitor la „Formulele de adresare și de salut în *Ciocoii vechi și noi*” (2010: 262-269). Potrivit titlului, exemplele preluate din opera lui N. Filimon ar trebui să evidențieze atât formule de adresare, cât și formule de salut, ca fiind două paliere diferite. Parcurgând textul, remarcăm cum conținutul lucrării nu satisface acest orizont de așteptare, exemplele fiind cele care susțin și demonstrează acest fapt:

„Servitorii și țărani se exprimă într-un limbaj în care predomină elementele de sorginte populară, elemente care separă limbajul acestora de cel al personajelor din păturile înalte ale societății. Acest fapt este demonstrat și de alegerea unor formule de adresare și de salut specifice, la care țărani sau servitorii apelează atunci când se adresează personajelor cu un statut social superior și care sunt în general însoțite de acte de limbaj expresive: urări și mulțumiri („Să trăiești, *milostive cocoane* [subl. aut.], întru mulți ani!”), scuze („Mă iartă, *logofete Dinule* [subl. aut.]!”), plângeri („Să trăiești, *conașule* [subl. aut.]! Bine că te-a adus Dumnezeu la noi, să vezi urgia în care am căzut [...]” (Stoica 2010: 265)

Concluzia imediată a unei astfel de aserțiuni implică interpretarea exemplelor notate cu semne grafice cursive (*milostive cocoane, logofete Dinule, conașule*) ca reprezentând deopotrivă formule de adresare și de salut, însoțite de acte expresive de limbaj din sfera urărilor, mulțumirilor, scuzelor, plângerilor etc. În acest fel, semnificațiile celor două concepte se suprapun, eliminând din context deosebiriile posibile care indiscutabil există și trebuie marcate.

Un alt fapt care indică o disfuncționalitate a limbajului științific în articolul în discuție este acela al structurării lui pe două secțiuni denumite, sugestiv, dar impropriu, „Formule de adresare și de salut în relația ierarhică asimetrică”, respectiv „Formule de adresare și de salut pe axa orizontală”. Lipsa unei concordanțe minimale între titluri și conținutul explicit pe care acestea îl vehiculează este dovedită prin constatarea paradoxală că nicio formulă de salut propriu-zisă nu apare în inventarul de exemple, singurele realități lingvistice aplicative fiind o serie de termeni (formule) de adresare.

Punând în raport de coordonare titlul articolului și observațiile anterioare, se permite sau chiar se orientează gândirea spre a înțelege fie că noțiunea complexă de „formulă de adresare și de salut” are un caracter unitar, nedelimitat și ambiguu, fie că aceste componente sunt în relație de sinonimie, ceea ce nu explică, potrivit acestei interpretări, redundanța care s-ar crea încă din titlul articolului. În plus, între doi termeni sinonimici aflați în vecinătate imediată, nu este posibilă instituirea unei relații de coordonare copulativă.

2.2. Introducerea unui al treilea termen în relația de sinonimie – „adresarea”

Terminologia lingvistică românească operează, nu de puține ori², cu termeni incomplet sau inexact definiți, meniți să acopere, în majoritatea situațiilor, un palier contestabil, imprecis dintr-o analiză. În acest sens, se perpetuează ambiguitatea, mutându-se doar centrul de greutate dinspre nivelul morfosintactic spre cel lexical. Dificultatea pare a fi rezolvată prin conceptualizarea problemei, însă termenul utilizat nu are un suficient fundal teoretic prin care să se asigure comprehensiunea adecvată și obligatoriu unitară în spațiul mai larg al disciplinei.

Elena Constantinovici publică în *Analele științifice ale Universității de Studii Europene din Moldova* un articol despre „Actele de vorbire aferente convențiilor sociale și rolul lor în organizarea comunicării” (2014: 54-61). Ca orice act social, dialogul presupune adaptarea la o serie de convenții sociale. Abaterea (in)voluntară de la aceste convenții atrage după sine efecte imediate pentru ambele individualități implicate, fapt pentru care, la nivel formal, un rol esențial îl dobândește modalitatea de adresare. Studiul amintit își fixează programatic obiectivele: „vom caracteriza succint actele de vorbire aferente convențiilor sociale și rolul lor în organizarea comunicării. E vorba de: salut și adresare, prezentare, mulțumiri, scuze, urări, felicitări și condoleanțe” (Constantinovici 2014: 57). Această înșiruire de acte expresive de limbaj este, din perspectivă terminologică, la limita ambiguității, întrucât segmentează tranșant aceste acte expresive limbaj, fără a preciza granița evazivă care, de multe ori, există între ele.

2.2.1. „salut” vs „urare”/„felicitări”/„condoleanțe”?

² Vezi conceptele de „determinare”, „determinant” sau „marcă”, în *GBLR 2010*: 34-39, 61, 79, 120, 124, 364.

Analiza discursului oral presupune intrarea pe un teren infinit și irepetabil de contexte de producere, contexte care iau formă distinctă în relație indisociabilă cu individualitățile implicate în situația de comunicare.

Vom prezenta și argumenta succint imposibilitatea fixării conceptului de „salut” în afara celor de „urări”, „felicitări”, „mulțumiri” sau „condoleanțe”. Ipoteza noastră e că, în condițiile existenței unor structuri specifice fiecăruia în parte, intersecția dintre acestea este, cu toate acestea, vizibilă și incontestabilă în multe puncte. Vom prelua exemplele oferite de Elena Constantinovici (2014: 57-60) pentru a combate criteriile de clasificare a actelor expresive de limbaj ca unități singulare, imobile și clar delimitate.

Exemplul	Categoria în care autoarea include exemplul	Intersecția cu alte categorii taxonomice
„Bună ziua!” ³	salut oficial	urare
„Să trăiești!”	salut oficial	urare, mulțumire
„Sărut mâna!”	salut oficial	mulțumire
„Hai, noroc!”	salut neoficial, familiar	urare
„O seară de milioane!”	salut la despărțire ⁴	urare
„O zi bună!” ⁵	salut la despărțire	urare
„Vă rog să primiți salutările noastre cordiale!”	formulă de adresare la finalul unei scrisori oficiale	salut
„Te/vă pup!”	formulă de adresare la finalul unei scrisori oficiale	salut la despărțire
„Bine ați venit!” ⁶	urare și felicitare	salut la întâlnire
„Sănătate!”	urare și felicitare	salut la despărțire
„Crăciun fericit!” ⁷	urare și felicitare	Salut
„Hristos a înviat!”	urare și felicitare ⁸	Salut

³ *Includem aici și „Bună dimineața!”, „Bună seara!”, „Noapte bună!”.*

⁴ *Articolul Elenei Constantinovici nu precizează dacă e de natură oficială sau familiară.*

⁵ *Includem aici și „O seară frumoasă/plăcută!” etc.*

⁶ *Includem aici întreaga paradigmă a acestui tip de act expresiv: „Bine v-am găsit!”, „Fiți bine-venit!” etc.*

⁷ *Includem aici și celelalte urări specifice sărbătorilor de peste an: „Paște fericit!”, „An nou fericit!” etc.*

⁸ *Introducerea acestui salut în categoria specifică urărilor și felicitărilor este, din perspectiva noastră, improprie, întrucât nu implică deloc ideea de urare. Contextul de utilizare este același cu formulele de tipul*

„Dumnezeu să-l ierte!”	condoleanțe	salut ⁹
------------------------	-------------	--------------------

Tabel - Combaterea ipotezei apartenenței actelor de limbaj la o singură categorie taxonomică

Concluzia imediată care se poate extrage din analiza tabelului de mai sus este aceea că nu poate fi trasată o linie clară de demarcație între aceste tipuri de acte de limbaj, întrucât comunitatea de vorbitori nu le percepe ca fiind expresii utilizabile cu un singur sens și într-un context singular de comunicare, ci se apelează la acestea în funcție de necesitățile de exprimare, de cele mai multe ori concentrând într-un singur act de limbaj deopotrivă salutul și urările/felicitările/mulțumirile.

2.2.2. „Ce faci mă, urâtule!” și „Ce faceți, șefa!” – două structuri problematice

Pe lângă expresiile inventariate în tabel, în articolul Elenei Constantinovici sunt introduse două structuri care nu doar depășesc, ci sunt exterioare categoriei în care sunt plasate. „Ce faci mă, urâtule? Ai, salut! Iar tu? Du-te d’aici!”, respectiv „Ce faceți, șefa?” (2014: 57) sunt, din perspectiva autoarei, două saluturi utilizate în două contexte specifice: primul este menționat ca fiind utilizat „de către băieți când se atestă relații egale, familiare între cei doi vorbitori” (Constantinovici 2014: 57), iar cel de-al doilea – când un băiat salută o fată. A afirma că structurile menționate mai sus sunt saluturi conforme aumitor situații înseamnă, în primul rând, a da impresia falsă că aceste expresii sunt utilizate frecvent, în majoritatea situațiilor de acest fel, iar, în al doilea rând, că întreaga structură coincide cu ceea ce este, propriu-zis, o formulă de salut, fapt, din nou, nejustificat. Utilizarea expresiilor „Ce faci mă, urâtule? Ai, salut! Iar tu? Du-te d’aici!”, respectiv „Ce faceți, șefa?” este una izolată, încărcată nu atât de mult de nevoia de a iniția o convorbire, cât de o pregnantă notă ironizantă, chiar peiorativă. În accepțiunea Elenei Constantinovici (2014: 57-60), potrivit criteriilor taxonomice pe baza cărora își structurează întregul articol, termenii „urâtule” și „șefa” ar trebui să tranșeze spre domeniul adresării, mai precis al formulelor de adresare, însă sunt plasate defectuos în categoria de salut.

„Paște fericit!”, „Sărbători fericite!”, dar nu face referire la „exprimarea unei dorințe de bine la adresa cuiva” (Constantinovici 2014: 60).

⁹ În spațiul creștin, salutul între oameni în cadrul unei înmormântări coincide cu această formă de exprimare a condoleanței.

2.2.3. „Salut și adresare”

Vom relua afirmația inițială a Elenei Constantinovici cu privire la conținutul articolului publicat în 2014, pentru a evidenția un al treilea aspect cu privire la modalitatea de structurare a acestuia: „vom caracteriza succint actele de vorbire aferente convențiilor sociale și rolul lor în organizarea comunicării. E vorba de: salut și adresare, prezentare, mulțumiri, scuze, urări, felicitări și condoleanțe” (2014: 57).

O enumerare presupune o înșiruire de fapte, elemente care se referă, în principiu, la o temă comună, în cazul nostru – actele expresive de limbaj aferente convențiilor sociale. În general, o enumerare presupune coordonarea termenilor succesivi prin juxtapunere marcată prin virgulă, urmând ca ultimii doi termeni să fie coordonați joncțional, prin conjuncția copulativă *și*. Referindu-ne la enumerarea Elenei Constantinovici, constatăm părăsirea modelului tradițional de enumerare în favoarea unei duble coordonări prin joncțiune. Opțiunea pentru acest tip, „salut *și* adresare, prezentare, mulțumiri, scuze, urări, felicitări *și* condoleanțe”, denotă perceperea salutului și a adresării ca fiind două forme asemănătoare sau solidare, diferite sau cel puțin aparte în raport cu celelalte componente, ceea ce nu e întru totul adevărat. Formulele de adresare pe care autoarea le pune sub semnul mai general al „adresării” sunt responsabile de nuanțarea afectivă și individualizatoare a oricărui tip de act de vorbire aferent convențiilor sociale, nu doar de cea a salutului, chiar dacă acesta cunoaște o utilizare mai frecventă. În concluzie, conjuncția copulativă „și” nu este justificabilă în coordonarea termenilor de „salut” și „adresare”, întrucât conduce cititorul spre o ipoteză eronată.

3. „Termeni de adresare” = „salut”, ...¹⁰

Termenul general de „adresare” permite utilizarea lui în diverse contexte științifice, făcând referire la mai multe realități lingvistice, însă nu există o suprapunere integrală a acestui concept peste cei de „termeni/formule de adresare”, respectiv „salut”/„formule de salut”. Cu toate acestea, Daiana Felecan, în articolul „Modalități lingvistice de adresare convenționale vs neconvenționale. (Formule de salut vechi și noi în limba română)” (2015: 1-19), într-o prima etapă, prezintă adresarea ca fiind individualizarea alocutorului de către locutor prin intermediul formelor nominale sau pronomiale (Felecan 2014: 3), adică, cu alte cuvinte, tocmai ceea ce termenii/formulele de adresare desemnează. Ulterior, în ceea ce privește formulele de salut, definirea și analiza acestora intră, suspect, tot sub incidența

¹⁰ *Apelăm la acest tip de sintetizare pentru a face trimitere la interpretarea greșită a salutului drept una dintre concretizările termenilor de adresare, alături de substantive, adjective, pronume, care implică o apreciere subiectivă a relației cu interlocutorul sau a însușirilor lui.*

acestor termeni de adresare: „Formulele de salut sunt, alături de alți termeni de adresare, elemente lexicale utilizate pentru exprimarea politicoasă” (Felecan 2014: 9). Adjectivul pronominal nehotărât *alți* include formulele de salut în categoria de termeni de adresare, fapt care atrage după sine interpretarea acestei din urmă categorii drept o supraclasă. Aceasta ar cuprinde deopotrivă apelative și formule de salut, trăsătura comună fiind aceea că prin ambele componente se poate produce și asigura o nuanțare a gradelor de politețe. Această ipoteză este una improbabilă, întrucât cele două concepte cunosc un inventar distinct de cuvinte care, e adevărat, de cele mai multe ori, apar în același context, exprimând același grad de politețe: salutul oficial „Sărut mâna!” este întâlnit frecvent în legătură strânsă cu termeni de adresare precum „doamnă”, „tanti X” ș.a. Contextele de utilizare coincid, dar acesta nu este un argument suficient de puternic, pentru a așeza în imediata vecinătate două concepte care aparțin unor paradigme diferite.

4. Concluzii și soluții

Un text științific presupune, prin definiție, utilizarea unei terminologii plasate exclusiv în sfera denotativului, obiectivitatea fiind o condiție *sine-qua-non*. Orice abatere de la aceste norme minimale exercită apariția certă a ambiguității, în diferite grade, în funcție de mai mulți factori: adâncirea termenului în conotații diverse, frecvența termenului și importanța acestuia pentru înțelegerea exhaustivă a articolului științific, utilizarea termenului și în alte contexte de utilizare (mai frecvent, în vorbirea informală, dar nu numai).

Conceptele de „formulă de salut” (ca materializare a macrostructurii numite „salut”), respectiv „formulă de adresare” se concretizează în structuri independente, inconfundabile, iar, pentru aceasta, trebuie subliniat că nu există niciun raport de egalitate între acestea în ceea ce privește inventarul de exemple. Formulele de salut sunt entități care pot fi utilizate în aceleași contexte cu un număr finit de formule de adresare, în funcție de normele care se instituie într-o comunitate de vorbitori, iar în lipsa sau în omiterea intenționată a acestor seturi de norme, inventarul poate depăși acest număr finit printr-o infinitate subiectivă de formule de adresare, potrivit voinței determinate a emițătorului mesajului.

Spre deosebire de formulele de adresare, salutul, în forma sa concretă, fiind puternic ancorat în spațiul sociocultural al unei comunități de vorbitori, nu permite o gama nelimitată de acte de acest tip: „formulele de salut consacrate sunt structuri lingvistice

clișeizate, stereotipizate, pietrificate, fixate prin uz repetat [...] Locuitorii nu creează neapărat modalități adresative noi, ci *de-construiesc* și apoi *re-construiesc* formule de salut pe baza unor fundamente existente în fondul lingvistic” (Felecan, 2015: 9).

Este necesară, așadar, o definiție clară a acestor două elemente primordiale în ceea ce privește o conversație. Astfel că, într-o primă ordine de idei, *salutul reprezintă un act expresiv de limbaj manifestat gestual sau verbal, care, în general, presupune existența unor perechi de adiacență¹¹ cunoscute unui micro- sau macro-grup social, prin care se deschide sau se încheie o conversație și prin a cărui funcție ritualică se asigură îndeplinirea normelor socioculturale ale politeții, potrivit fiecărei comunități în parte. Derivând de la acesta, **formulele de salut** reprezintă o expresie de dimensiuni variabile prin care se exprimă actul de salut, „un enunț (sau un grup de enunțuri) uni- sau plurivoc, prin care se exprimă actul de salut” (Pietreanu 1984: 29).*

Spre deosebire de acestea, *formulele de adresare se identifică cu un număr infinit de expresii lingvistice, potrivit subiectivității fiecărui actant dintr-o conversație, care fac referire directă la persoana adresantului prin descrierea și/sau individualizarea acestuia de către emițător. În această sferă sunt incluse substantive (nume generice referitoare la persoane – domnule, coane, nume de rudenie, nume de funcții sau profesii, nume de animale domestice sau nume generice referitoare la animale, folosite metaforic – pușorule, măgarule, nume cu valoare de calificare – loază, craiule) și adjective (adjective propriu-zise sau substantivate, care implică o apreciere subiectivă a relației cu interlocutorul sau a însușirilor lui) (Ruxăndoiu 1981: 250). Pentru evitarea ambiguității datorate omonimiei, sugerăm abandonarea conceptului de „formulă de adresare”, în favoarea unuia mai explicit, și anume „**apelativ**”. Angela Bidu-Vrănceanu percepe acest termen, într-un sens restrâns, întocmai cu cel de „adresare”, ceea ce nu dovedește calitatea de subcategorie a apelativului (DSL, s.v. *apelativ*, p. 62)¹².*

¹¹ a) Cf. Slama-Cazacu 1999: 43, Levinson 1983: 303-304, Moeschler 1999: 453-454.

b) i.e. „secvențe de două enunțuri consecutive, produse de emițători diferiți, ordonate ca succesiune de părți și structurate astfel încât prima parte reclamă cu necesitate o anumită parte a doua. Clasa perechilor de adiacență este reprezentată de secvențe ca: întrebare-răspuns, salut-salut, ofertă-acceptare/refuz, invitație-acceptare/refuz, compliment-acceptare/respingere etc.” (DSL, s.v. *adiacență*, p. 23).

c) i.e. „o secvență de două enunțuri adiacente, produse de doi locutori diferiți. Această secvență este ordonată, în măsura în care emiteria unui enunț-tip dintr-o anume categorie atrage după sine producerea unui al doilea enunț-tip, din aceeași categorie” (Ducrot 1996: 107). Din perspectiva regulilor de succesiune a actelor de limbaj, Wiliam Labov și David Fanshel (Labov, Fanshel 1977) „privilegiază studiul constrângerilor exercitate de un act în curs asupra celui următor” (Ducrot 1996: 109), model asemănător perechilor de adiacență.

¹² Vezi paragraful următor.

Utilizarea termenului de „adresare” este una mai largă, ceea ce trimite la interpretarea acestui concept drept o supraclasă, care poate fi definită în următorii termeni: *adresarea coincide cu exprimarea unor acte expresive de limbaj, care cuprind, pe lângă formulele de salut și apelative, și alte tipuri de acte de limbaj de tipul mulțumiri, scuze, regrete etc.* Ne detașăm, așadar, de încorsetarea pe care Liliana Ionescu-Ruxăndoiu o aplică acestui termen în *Dicționarul de științe ale limbii*: „indicare explicită de către emițător a destinatarului unui mesaj, prin utilizarea unor mijloace lingvistice, însoțite sau nu de elemente nonlingvistice sau paralingvistice [...] prin forme nominale sau pronominale [...], prin folosirea vocativului și/sau prin forma imperativă a enunțurilor” (DSL, s.v. *adresare*, p. 27). În lucrarea de față atribuim această definiție termenului de „apelativ”, ca palier inclus în adresare, dar distinct față de acesta.

În urma celor relevate, se poate constata că, între termenii discutați, nu există o relație de coordonare sinonimică, ci modalitatea de organizare este una ierarhică, de supraordonare, adresarea fiind nodul strategic căruia îi sunt subordonate atât apelativele, cât și formulele de salut (ca modalitate propriu-zisă de concretizare a actului de salut).

Bibliografie:

Constantinovici 2014 = Constantinovici, Elena, „Actele de vorbire aferente convențiilor sociale și rolul lor în organizarea comunicării”, *Analele științifice ale Universității de Studii Europene din Moldova*, ediția III, Chișinău, p. 54-61.

Coteanu 1973 = Coteanu, Ion, *Stilistica funcțională a limbii române. Stil, stilistică, limbaj*, vol. I, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București.

DSL = Bidu-Vrănceanu, Angela et al., *Dicționar de științe ale limbii*, ediția I, Editura Nemira, București, 2001.

Ducrot 1996 = Ducrot, Oswald; Schaeffer, Jean-Marie, *Noul dicționar enciclopedic al științelor limbajului*, în colaborare cu Marielle Abroux, Dominique Bassano et al., traducere de Anca Măgureanu, Viorel Vilan, Marina Păunescu, Editura Babel, București.

Felecan 2015 = Felecan, Daiana, *Modalități lingvistice de adresare convenționale vs neconvenționale. (Formule de salut vechi și noi în limba română)*, în „Diacronia”, I, 1-19 (<http://www.diacronia.ro/ro/journal/issue/1/A4/ro/pdf>), consultat la data de 30 aprilie 2016.

GBLR 2010 = *Gramatica de bază a limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Gabriela Pană Dindelegan (coord.), Editura Univers Enciclopedic Gold, București.

Labov, Fanshel 1977 = Labov, William; Fanshel, David, *Therapeutic Discourse: Psychotherapy as conversation*, Editura Academic Press, New York.

Levinson 1983 = Levinson, Stephen C., *Pragmatics*, Cambridge University Press, Cambridge.

Moeschler 1999 = Moeschler, Jacques; Reboul, Anne, *Dicționar enciclopedic de pragmatică*, coordonarea traducerii de Carmen Vlad, Liana Pop, Editura Echinox, Cluj.

Pietreanu 1984 = Pietreanu, Marica, *Salutul în limba română. Studiu sociolingvistic*, Editura Științifică și Enciclopedică, București.

Ruxăndoiu 1981 = Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, „Sociolingvistică și semantică. Termeni de adresare în schițele lui I.L. Caragiale”, în Coteanu, I.; Wald, L. (ed.), *Semantică și semiotică*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, p. 240-257.

Slama-Cazacu, 1999 = Slama-Cazacu, Tatiana, *Conversația. Structuri și strategii. Sugestii pentru o pragmatică a românei vorbite*, ediția a II-a (revăzută), Editura All, București.

Stoica 2010 = Stoica, Ana-Maria, „Formulele de adresare și de salut în *Ciocoii vechi și noi*”, în *Studii și cercetări lingvistice*, LXI, nr. 2, București, p. 262-269.